

УДК 801.8

Г. В. Онкович

*професор кафедри гуманітарних дисциплін і мовної підготовки
Київського медичного університету,
доктор педагогічних наук, професор (Україна)*

ПРО ІСТОРІЮ СТВОРЕННЯ РЕАЛЬНО-ВІРТУАЛЬНОГО ПОСІБНИКА «АБЕТКОВИЙ ДИВОГРАЙ»

В статті йдеться про унікальний віртуальний медіапродукт «Українська абетка з текстів, де всі слова — на одну літеру» у мережі Фейсбук, який став основою посібника «Абетковий дивограй: тавтограми, монофони...». Це колективна праця, котра поєднала в собі твори однойменної спільноти й користувачів Всесвітньої мережі. Наочність — як тексти — доречно використовувати в освітньому процесі.

ОБ ИСТОРИИ СОЗДАНИЯ РЕАЛЬНО-ВИРТУАЛЬНОГО ПОСОБИЯ «АБЕТКОВИЙ ДИВОГРАЙ»

В статье говорится об уникальном виртуальном медиапродукте «Украинской азбуке из текстов, где все слова — на одну букву» в сети Фейсбук, который стал основой пособия «Абетковий дивограй: тавтограми, монофони...». Это коллективный труд, который соединил в себе произведения одноименного сообщества и пользователей Всемирной сети. Наглядные тексты уместно использовать в образовательном процессе.

ABOUT THE HISTORY OF CREATING A REAL-VIRTUAL POSITION «АБЕТКОВИЙ ДИВОГРАЙ»

The article devoted to the unique virtual media product «Ukrainian alphabet from texts, where all the words are one letter» in the Facebook network, which became the basis of the «Абетковий дивограй: тавтограми, монофони...» This is a collective work that combined works of the community of the same name and users of the World Wide Web. Thematic photos and pictures on the page are illustrated. Visual texts appropriate to use in the educational process.

Ідея створити УКРАЇНСЬКУ АБЕТКУ, де тексти на кожну букву складались би зі слів на одну літеру, була озвучена під час одного з вечорів у Миколаївському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти. Тоді ж було запропоновано «домашню роботу»: до Дня української мови створити колективний твір — Українську Абетку з текстів, де всі слова — на одну букву, а потім її видати. Цей почин викликав неабиякий інтерес, зокрема й у користувачів соціальних мереж — через створення тематичної сторінки групи у Фейс-

бук «УКРАЇНСЬКА АБЕТКА з текстів, де всі слова на одну літеру» (<https://www.facebook.com/groups/1640075546056506/?fref=nf>). До віртуального колективу авторів долучилися представники з різних регіонів України й поза її меж. Наразі узагальнений навчально-методичний посібник «АБЕТКОВИЙ ДИ-ВОГРАЙ: тавтограми, монофони...» підготовлено до друку. Це — колективна праця, котра поєднала в собі твори однойменної спільноти й користувачів Всесвітньої мережі. Через це деякі твори мають замість даних про автора його нікнейм (ім'я в мережі).

Про творчі можливості флфавіту пише у своєму дослідженні професор Олена Панченко з Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара: «Алфавіт, котрий є лінгвістичною універсалією, саме в тому чи іншому вигляді лежить в основі будь-якої мови, надає різноманітні можливості для творчої діяльності людини як в лінгвістичній сфері, так і в інших видах діяльності. Невичерпні можливості надає алфавіт як основа мовної гри» [1]. За спостереженнями дослідниці, ілюстративний супровід алфавіту можна класифікувати так:

- 1) тексти, котрі сприяють розумінню і запам'ятовуванню алфавіту;
- 2) дидактичні тексти з виховною метою;
- 3) тексти, котрі являють собою лінгвістичну гру;
- 4) гумористичні, сатиричні тексти.

В останній групі особливе місце посідає творення речень і оповідань на всі букви алфавіту (монофони) [1, с. 64–65].

У посібнику представлено приклади словникової роботи з текстом, де всі слова на одну літеру. У літературі вони розглядаються фахівцями з риторики, поетичної творчості, акторської майстерності тощо.

Історія чоловіків, котрі їхали в одному потязі і заговорили про мови, стала вже хрестоматійною. Нагадаємо її. Цитуємо за джерелом (<http://prolviv.com/blog/2017/01/30>), зберігаємо мову оригіналу:

«Було це давно, ще за старої Австрії, в 1916 році. В купе першої кляси швидкого потягу Львів — Відень їхали чотири пасажири: англієць, німець, італієць. Четвертим був відомий львівський юрист Богдан Косів. Розмова велася навколо різних проблем і тем. Нарешті заговорили про мови — чия краща, котрій з них належить світове майбутнє. Першим заговорив англієць: — Англія країна великих завойовників і мореплавців, які рознесли славу англійської мови по всьому світі. Англійська мова — мова Шекспіра, Байрона, Діккенса, Ньютона та інших великих літераторів і вчених. — Ні в якому разі, — гордовито заявив німець. — Німецька мова — це мова двох великих імперій — Великої Німеччини й Австрії, які займають більше половини Європи. Це мова філо-

софії, техніки, армії, медицини, мова Шиллера, Гегеля. Канта, Вагнера, Гейне. І тому, безперечно, німецька мова має світове значення. Італієць усміхнувся і тихо промовив: — Панове, ви обидва помиляєтеся. Італійська мова — це мова сонячної Італії, мова музики й кохання, а про кохання мріє кожен. На мелодійній італійській мові написані кращі твори епохи Відродження, твори Дайте, Боккаччо, Петрарки, лібрето знаменитих опер Верді, Пучіні, Россіні, Доницетті. Тому італійській мові належить бути провідною у світі. Українець довго думав і нарешті промовив: — Ви ж по суті нічого не сказали про багатство і можливості ваших мов. Чи могли б ви написати невелике оповідання, в якому б усі слова починалися з тої самої літери? — Ні, ні, ні! Це ж неможливо, — відповіли англієць, німець та італієць. — На ваших мовах неможливо, а нашою — просто. Назвіть якусь літеру, — звернувся він до німця. — Нехай буде П — сказав той. — Добре. Оповідання буде називатися

ПЕРШИЙ ПОЦІЛУНОК

Популярному перемишлянському поетові Павлові Подільчаку прийшло поштою приємне повідомлення: Приїздить, пане Павле, — писав поважний правитель повіту Полікарп Паскевич, — погостюєте, повеселитесь. Пан Павло поспішив, прибувши першим потягом. Підгорецький палац Паскевичів привітно прийняв приїжджого поета. Потім підїхали поважні персони — приятелі Паскевичів... Посадили пана Павла поряд панночки — премилої Поліни. Поговорили про політику, погоду. Пан Павло прочитав підібрані пречудові поезії. Панна Поліна програла прекрасні полонези Понятовського, прелюд Пучіні. Поспівали пісень, потанцювали надеспань, польку. Прийшла пора пообідати. Поставили повні підноси пляшок: портвейну, плиски, пшеничної, підігрітого пуншу, пільзенське пиво. Принесли печені поросята, приправлені перцем, півники, пахучі паляниці, печінковий паштет, пухкі пампушки під печеричною підливкою, пироги, підсмажені плецьки. Потім подали пресолюдкі пряники, персикове повидло, помаранчі, повні порцелянові полумиски полуниць, порічок. Почувши приємну повноту, пан Павло подумав про панночку. Панна Поліна попросила прогулятися по Підгорецькому парку, помилуватися природою, послухати пташині переспіви. Пропозиція повністю підійшла прихмелілому поетові. Походили, погуляли. ...Порослий папороттю давній парк подарував приємну прохолоду. Повітря пияло принадними пахощами. Побродивши по парку, пара присіла під порослим плющем платаном. Посиділи, помріяли, позітхали, пошепталися, пригорнулися. Почувся перший поцілунок: прощай парубоче привілля, пора поетові приймакувати! В купе пролунали оплески. Всі визнали: милозвучна, багата українська мова буде жити вічно поміж інших мов світу. Зазнайкуватий німець ніяк не міг визнати своїєї поразки. — Ну а коли б я назвав іншу літеру? —

заявив він. — Ну, наприклад, літеру С! — Я на своїй мові можу укласти не лише оповідання, але й навіть вірш, де всі слова будуть починатися на С. Якщо Ваша ласка, прошу послухати.

САМІТНИЙ САД

Сонно сипляться сніжинки, Струмись стомлено сичить. Стихли струни, стихли співи, Срібні співи серенад Сріблом стеляться сніжинки Спить самітній сонний сад... Сипле, стелить сад самітній Сірий смуток — срібний сніг, Сумно стогне сонний струмись Серце слуха скорбний сміх Серед саду страх сіріє. Сад солодкий спокій снить. — Геніально! Незрівнянно! — вигукнули англієць й італієць. Потім усі замовкли. Говорити не було потреби. Панас Столярчук, професор («Українська думка», Лондон) від Вальдемара Чарноцького». (prolviv.com)

Любов Сердунич, авторка найдовших у посібнику текстів зі слів на одну літеру, свій інтерес до написання подібних текстів пояснює так: «Оцей професор, Панас Столярчук, і наснажив мене своїм маленьким оповіданням на написання творів на кожну букву нашої абетки. А його оповідку я прочитала у газеті «ЖИВА ВОДА» ще десь на початку 1990-их років. Саме тому й захотілося писати, що його оповідання — дуже маленьке, тим паче — для такої поширеної букви, як «П», тому хотіла довести, що українською можна написати на тисячі слів, а не на 176... Моє оповідання на «П» має понад 2000 слів, поки що...»

В учительки Любові Сердунич уже чимало текстів на різні літери абетки. От, наприклад, її текст на літеру «В» із збірки «ОдКРОВення», 2007.

Любов СЕРДУНИЧ

ВОЛОДАРКА ВЕСНА

Вовками вила віхола. Вітер — вихор, веремія! Вили вітри відьмами, відали вихрами. Ввечері вмить вияснювалось. Вночі вчорашній вітер, втомившись, втих. Вже вдосвіта вверху відсвічувався відблиск. Вись, все видноколо відразу виблакитнювалося. Відлиги відійшли. Випогоджувалося.

Величавим веселим вальсом вривається весна!

В висілку Вишневому веснонька віддавна виснилася. Вслухані в велич весни, всі вірили: віхоли, відчувши владу весни, відступили, вмерли, відзимки відійшли. Вирій врешті вертав весну.

Відтавали виярки, визеленювались вруна. Видолинок вирунював, веселішав відсоннями. Виходили волочбу водити, висівання. Волохатий Водяник, володар водойм, ворущить водою, вивільняється від водоростей, виводить Водяницю. Виповзають вовкулаки, відьми, всяка всячина.

Висинювалась Ворскла, віддзеркалюючи виблакитнену високість. Воскресала вода. Велика вода вселяла віру в високі врожаї.

Висвистуючи вітром, віджили, ваблячи, вітряки. Внизу вибивалися веселі вісники весни. Вигрівалися в вибалку вужаки. Весняно вбиралися вершечки високих вільх. Всохла велика вільха, весна відживила всього вершок. Вигострюючи віття, весну вже віщували вагітна вербиця, високий в'яз, верболіз, веснівка, верховіття вишень, відтак вовчок, вовчуг, ведмеже вухо, вужачка, восковник, воляр...

В високості — вервечка веселиків. Вирій вертав веснянок: вівсянок, волевах. Відцвітав волохатий верболіз, вовчинець.

Всюдисущий верховода вітер висушував вільготу. Визеленювався вишарець. Все висвітлювалось, висвічувалось, відроджувалось, воскресало. Віддавна весну відчували вазони, вони вже відцвітали. Вогкий волохатий вечір вздовж вулиць вліво, вправо виблискує веселими віконними вогниками.

Вгамувалася, втихла Ворскла. Випогоджувалося. Весна все визеленювала, вселяла відрадість.

Вранці вишнівці відчиняли вікна, вільготно-вільно вдихали, втішались: відзимували! Виславляли весну, висурмлювали, вклонялися високості: врешті відкрилися вишні ворота! Відрадно! Всі весело витворювали віддарунки весні. Все викраснювалось, викрашувалось, вигрібалось, викупувалось, випещувалось, висаджувалось, вихолощувалось, вичепурювалось, веселилось — весніло! Виносили верстати: все вже взимку вироблено. Виблакитнювали вікна. Висинювали, вичервонювали, вохрили ворота. Вибілювали, випрасовували виткані вироби. Випікали, виварювали всього...

Воля веснувати володіла всіма. Вранці в Вишневому висілку всі вихорошувалися. Вичепурювалися вродливиці, викладали волосся віночком, взували весняну взувачку, виступці. Вдень вишивальниці, в'язальниці виносили віно: вигаптувані, візерунчасті вишивки, вишиті вистьобом, верхостьобом, вирізуванням, виколюванням, витинанням, вівсяночкою, виводом, вічками. Всі вдягали вінтажне вбрання, вишите виноградом, Вазоном, Восьмикуттям, вінцем, веснянками вишукані взірчасті вишиванки, виходили весну веснувати. Вулицями водили веснянки, «ворона», «ведмедя», витанцьовували виступця, влаштовували вистриби. Віршарі віришували...

Виграла волинка. Велично виходили волхви, віці, відуні. Вишні верховоди віддавали всім вдячність, вславляли Всевишнього Велеса.

Вулиця вирус. Всіх вабив вигін, він вельми вигукував, вигойкував, веселився, виводив вихиляси, витанцьовував виступця. Всі відрадно віншувалися. Вигін вабив велелюддям, вихором веселоців. Видовище вражаюче! Вишнівці величали весну. Відгомін відходив вверх, вдалину, врізнобіч. Виходили всенькими вулицями, виносили весняну випічку: веснянки. Вгощалися. В'яззю виписували він-

шування, вітання. Волхви воскресали вогень вільності. В відкритості, весело-щах вгадувалася, возроджувалась відійська віра. Весь висілковий виріжок висипало вишнівцями. Воленька! Вітер — віяло.

Вибігали Велички, Велемири, Веселани, Вишеслави, Владислави, Властоміри, Воїслави, Волелюби, Володарі, Володимірі, Всеволоди, Властоміри, Всеслави, В'ячеслави, Вишені. Вслід виходили, внісиши веселоців, величаві вишнівки в весняних віночках: вродливиці Вербави, Верхуслави, Веселани, Вишеслави, Віруні, Віродани, Вірослави, Вістанки, Владиміри, Владислави, Властуні, Волелюби, Володислави, Волішки, Волі, Вселюби, Всеслави... Велично виступали височенні витязі, величаві вусаті волхви, всезнавці-відуні, вічеві верховоди. Вистрибцем вибігали веснянкуваті веселуни, виставляли вітрячки, вигадували витребеньки. Візники вицяцьковували війя волячих возів.

Виносили випічки, вариво, вчащали всіх варениками, випеченими вергунами-веснянками, вишневим варенням. Вигадуючи витребеньки, витівники влаштовували всякі-всілякі витівки...

Вітри враз вриваються в ватаги, веселять відчайдух. Віяння вістунів-вітерців веселять вуличний вир.

Вдалині вперше виявилась веселка. Видиво вражало! Виспівували вивільги, вилітали вірлиці, вугрин-вудвод. Висілковіці взялися вити весняні, весільні вінки, виплітали всім. Всіх висипало веснянками. Вітровії вибілювали вії, волосся.

Висвятили вербу, відсвяткували Вербну, Великдень. Вечорами виспівували «Верше...»...

Весело, відчайдушно віють вітри волі. Визеленювались вилинялі вигони. Висілковіці вигонили в'яток, воловики-воларі вперше виганяли воліків. Випаси виповнювались вівцями, волами. Веселили весняні волячі вибрики. Вудкарі витягали вудки, весла. Відважні відчайдухи викупувались в водах воскреслої Ворскли.

Війнув верховий вітер. Вчувався віддалений вигрім. Вгорі викаркувало вороння. Відучора всіх веселили вірлинні вільоти, веселики, веснянки, в'юрки, вивільги. Верталися валюшні (вальдшнени). В вільшнику виспівували вільшанки. Весело витьохкував відцвілий вишник. Видзвонюючи, вируючи, весняні води відног виповнювались вщертъ, водночас вільно впадаючи в Ворсклу. Водотоки вливались воєдино. Водопілля. Велика вода!

Весна вагітніє, веселіє, весниться вже вповні! В височині вітерець, вітаючи весну, весело вигойдував віттям-волоссям, ворущив восьмивершими вітрячками. Вирунювалася, виквітала вонег. Вигойдувалося витке віниччя. Вияснений виднокрай веселив виливом втіхи.

*...Ввечері вітер враз виух. Вгорі виразно визорювалось: випливали Воло-
сожар, Ворон, Волос Вероніки (Велика Ведмедиця), викочувався Великий Віз,
Возничий, Волопас.*

*Втихали вишні вітри. Вродлива, відчайдушна, весела, всевладна весна во-
лодарювала, викохувала вруна, втішалася. Весна волила волю всіх. Вочевидячки
відчувалося всім: воля візьме верх, віднині весна воістину вповні. Владарка вес-
на величаво вальсувала!*

*Весні — вітальна визеленого віття весела вазочка! Всім — вдячних
веснівок-веснянок вервечка-в'язочка!*

*Словничок: Веснянки — весняні птахи; весняні обрядові пісні. Віріжок —
кінцева частина села. Віступець — народний танок; туфлі. Вішарець —
торішня трава. Віднога — притока. Війя — дишло (моск.) воза. Вінтажний —
одяг старовинний. Вірліця — орлиця. Вовчинець — молочай. Волеваха — чапля.
Волхв — мудрець. Воніга — горобина. Вудвод — одуд (діал.). Веснянки — обря-
дове печиво. В'язь — давнє письмо. В'ятки — молоді кобили. (© Любов СЕР-
ДУНИЧ)*

Згодом почали з'являтися тексти зі слів на одну літеру в різних жанрах. Унікально творчі педагоги з усієї України долучилися до процесу їхнього творення. От тільки кілька імен — Ольга Сирота, Ольга Криворотенко, Наталя Немировська. Людмила Малюта, Лілія Прозорова, Лілія Майборода... Вражала поетична добірка Наталі Nataliya Hammouda з Тунісу, «чотири рядки» Лесі Олександрри, «пори року» Ірини Кулаковської... Наявні в посібнику тексти свідчать, що дехто з авторів уже має напрацювання, котрі в перспективі можуть стати персональними «Абетками», вбачаються окремими виданнями. Крім дитячих текстів Наталії Мавдрик і Тетяни Гребенюк, це — прозові твори педагога з Тернопільщини Ніни Багнюк, яка вже має окреме видання текстів, де всі слова на одну літеру, але (поки що) не Абетку.

Наразі в мережі можна натрапити на приклади цікавих мовних технік. Назвемо для прикладу кілька з них. Монофон (невеликий текст, всі слова якого починаються з одного звука), тавтограма (літературна форма тексту, особливість якої в тому, що всі слова починаються з однієї літери), ліпограма — текст, в якому бракує певного звуку задля витворення особливого евфонічного ефекту. Суть ліпограми полягає в тому, що слід скласти текст (чим більше, тим краще), слова котрого не міститимуть якоїсь однієї (чи навіть кількох) букви. А є ж ще діаманта, словниковий куб, брахіколон, сенкан, кроссенс, кластер, штрихи... Зазвичай такі прийоми зустрічаються у віршах, проте наявні й в інших літературних жанрах. Вони здатні емоційно поліпшити мову, розширити словниковий запас і допомогти авторові відчути свободу творчості.

Кажуть, вірші-монофони найкраще звучать лише українською мовою, але Oleg Kolibaba зі Львова спростовує цю тезу. От, наприклад, його «Місячні миті» — монофон англійською та українською, створений ним: (<http://www.poetryclub.com.ua/getpoem.php?id=525628>).

Олег Колібаба

МІСЯЧНІ МИТІ

My mistress! Might me make my moon. Місіс моя! Міг мій місяць мигцем
More melting, marvellous, more meek? Милувати миліше міжгір'я?
Melodious moonlight motions morn, Мелодійно мерéжучи милі митцем
My magic, maybe, measures meed. Моя магія, мабуть, мов мрія.

My madam! May me malt my murk Мон мадам! Можна морок маніть,
Much mute, magnificence, much mixed? Мовчазніше мішаючи муркіт?
Moon money multiply my mag; Місяць множить монети, міняючи мить;
Miraculous mystique mean midst. Мальовничість, мов містика м'юки.

My maid! Music mislead myself; Моя мила! Мотає музика мене
Magnetic mixture, maybe, missed. Магнетизмом мікстур, мовби, міза.
Moon mirror morally misgave, Може, місяця милість майстерно мине
Moreover, mad me, my marquise. Майбуття міфи, моя маркіза.

Me (I, II катрен) – тут: я; Миза – розташована окремо за містом
Mag — тут: півпенні (найдрібніша садиба монета Ірландії);
Maid — тут: дівчина.

Для чого потрібні подібні тексти? Як зазначає блогер Олег Маркар'ян, для поліпшення вимови, набуття власного стилю мови, поліпшення власного мовлення. Наприклад, варіанти використання монофонів: 1) читання текстів, бажано — вголос, тоді досягається максимальний ефект. 2) написання власних монофонів, що також досить ефективно [2]. Тексти, виконані у формі різних технік, створюються інколи як мовні ігри, їх використовують на курсах підвищення акторської майстерності для вивчення технік розвитку мови, при навчанні студентів творчих і педагогічних професій. Вони поліпшують дикцію і вимову, розширюють словниковий запас, формують стиль мовця, розсувають горизонти ораторської майстерності й сприяють розвиткові мови та мовлення.

Зазначимо, що унікальний віртуальний медіапродукт «Українська абетка з текстів, де всі слова — на одну літеру» у мережі Фейсбук, який став основою посібника, надалі перебуває у стані творення... Більшість текстів на сторінці

проілюстровано. Ці тематичні світлини й малюнки доречно використовувати в освітньому процесі.

Список основних джерел

1. Панченко, Е. Творческие возможности алфавита / Е. Панченко // Лінгвістичні та лінгвокультурологічні аспекти навчання іноземних студентів у вищих навчальних закладах України : матеріали VI Всеукраїн. наук.-практ. конф., Дніпро, 11–12 квітня 2018 р. – Дніпро, 2018. – С. 64–66. [Вернуться к статье](#)

2. Техники развития речи: монофон, тавтограмма и липограмма // Блогоніка. – Режим доступа: <http://blogonika.ru/tehniki-razvitiya-rechi/>. – Дата доступа: 02.03.2018. [Вернуться к статье](#)